

KAPITOLA IX JAK VÁS ROZSOUDÍ

Když se obracíte na soud, máte dojem, že vaši záležitost rozsoudí nejen podle práva, leč i spravedlivě. Máte dojem, že se přitom bude opírat o zákony, dosavadní rozhodovací činnost ostatních soudů, které se říká judikáty a též o logiku spočívající v tak zvaném „zdravém rozumu“.

Tento váš předpoklad je zcela mylný. Výše popsáno je, jak by to MĚLO být, nikoliv jak to ve vašem případě bude. Důvody tohoto stavu jsou různé. Navzdory všeobecně panujícímu podezření, že za vše může korupce, jsem přesvědčena, že u soudů není korupce hlavním problémem. Dokonce asi mnohé čtenáře zklamou prohlášením, že podle mého názoru se u soudů nepodplácí.

Za to, že na svůj rozsudek koukáte nejen vy, ale i váš advokát jak „vrána z nudlí“, ruce se vám třesou a nevíte, co se stalo, mohou podstatně prozaičtější věci než úplatky a „speciální angažmá“. Problémem totiž je – v úplné kontraverzi vůči právě tomu „speciálnímu angažmá“ – nedostatek angažmá.

Už se to dvacet let soudí takto, proč by se to mělo soudit najednou jinak? Standardy jsou tyto, proč by se měly hledat jiné, když navíc odvolací soud nevydal na „gremiálce“ žádné další „pokyny“? A proč nepřizvat tohoto znalce, proti kterému jedna či druhá strana protestuje, když jej „odvolačka podrží“?

Strategie je v těchto případech velmi složitá. Nutno předeslat, že složitá je i situace soudců. Každý soudce prvoinstančního soudu totiž má povinnost skončit každý měsíc určitý počet případů. Statistiky se prý už nevedou, ale nedovedu si představit, že by ministerstvo nesledovalo výkonnost svého vlastního rezortu. Zvláště, když právě na základě počtu spisů se určuje, kolik kam přijde soudců.

Po dopoledni stráveném telefonováním a získáváním informací na základě nejrůznějších „osobních doporučení“ jsem se dobrala čísla 280, což je údajně počet spisů, které Ministerstvo spravedlnosti statisticky považuje za počet sporů, které dostane každý soudce za rok k vyřízení. Pokud je číslo významně vyšší, začíná se Ministerstvo spravedlnosti poohlížet po možnosti navýšení počtu soudců.

Dostat se ke konkrétnějším číslům nebylo možné, takže nezbyvá, než zde předložit poslední známý údaj. Dle toho musel soudce ukončit každý měsíc 40 „péčkových“ spisů. Jen pro úplnost: Krajské soudy – tedy jeden senát krajského soudu – má vyřídit 46 odvolacích věcí (Co), trestních odvolání má kraj vyřídit také 40, coby prvoinstančních věcí má senát krajského soudu vyřídit tři trestní věci a občanskoprávních věcí patnáct, insolvenčních sedm.

Zdá se vám to málo? A všimli jste si, že měsíc má 21 nebo 22 pracovních dnů? Že to tedy znamená, že každý pracovní den má okresní soud za povinnost skončit dva „dětské“ případy? Kromě toho jsou i jiné vychytávky. Na příklad elektronický platební rozkaz, který se asi v polovině případů nakonec vyvine v úplně normální „céčko“ – tedy civilní spisovou agendu, se počítá za „čtvrt čárky“, tedy, že elektronických platebních rozkazů musí soudce vyřídit čtyřikrát tolik, než je norma.

To samozřejmě dostává soudce pod takový tlak, že jsou schopni udělat téměř cokoliv, aby se věc uzavřela, a to zvláště v případě, kdy je konec měsíce na spadnutí. V řadě případů se mi stalo, že jsme přišli tak osmadvacátého na soud a já jsem klientovi oznámila, že rozsudek padne, i když nebyly provedeny tři čtvrtiny důkazů.

Chudák na mne poulil oči a vůbec nechápal. Po skončení jednání, kdy byl případ nehorázně „smeten ze stolu“, pochopil, že soudním

systemem se protloukají davy zombií. To jsou tak zvané „obživlé případy“. Totiž případy, v nichž odvolací soud rozsudek soudu první instance zruší a vrátí k novému projednání – například k provedení fatálně chybějících důkazů.

To ale je už další nový spis, tedy pro soudce další možnost, jak ulovit další čárku. Ne, prosím, nechod'te je zabíjet teď hned. Nechejte si to až na potom! Uvidíte, že existují ještě podstatně závažnější důvody, pro které pocítíte nefalšovanou emoci – touhu stisknout představiteli moci soudní hrdlo, než jen kvůli nedbale provedeným důkazům, aby se ulovila čárka za vyřízený případ.

Na druhou stranu ovšem působí tlaky, které je možno nazvat „kvalitativní“. Obecně se vrací k první instanci od odvolacích soudů zhruba 40 % případů. To je opravdu hodně. Marně vzdychám po stavu, panujícím dle „právních pověstí“ v Jihoafrické republice, kdy případ, který „proleze“ všemi soudními instancemi, je rozebrán, zdůvodněn a rozsouzen tak kvalitně, že právní věty – tedy jakýsi „výcuc“ a podstata právního hodnocení sporu je přejímána i ostatními zeměmi bez ohledu na to, jaké psané právo tam panuje.

Na tomto místě je potřeba se mírně zastat nejen soudců, ale právníků všeobecně. Ačkoliv jsou vnímáni jako banda lumpů, hrabajících hlínu k sobě a soudících, jak koho napadne, jsou i tací, kteří takoví nejsou. S potěšením sleduji právní diskuse i u nás působících „chlapců“, většinou tak okolo třicítky, kteří po nocích hloubají nad rozhodnutími australského Ústavního soudu nebo komentují výroky guru dnešních praktických právníků, soudce chicagského odvolacího soudu Richarda Posnera.

Kdo neví, co na to Posner, není totiž „in“ a v té právnícké bandě potulující se mezi Štrasburkem, Oxfordem, Kalifornií a Yale (se zastávkami v Horní Lhotě za účelem výměny čistého prádla

u maminky) prostě nemůže obstát. Bohužel pan Posner se zabývá propojením práva a ekonomie, takže je rodinnému právu značně vzdálen. Za sledování stojí i webová stránka „Jiné právo“ <http://jinepravo.blogspot.com/>, a to i v případě, že nejste právníci. Po přečtení několika právních článků pojatých opravdu j i n a k, než je obvyklé, zjistíte neuvěřitelnou věc, totiž, že i mezi právníky nejsou jen suchoprdi a že právo může být nesmírně zajímavou, ba dobrodružnou výpravou do kraje logiky a myšlenek, ve kterých opravdu o něco jde.

Dokonce i mezi českými soudci se najdou takoví, kteří mají svoje osobní webové stránky, a z nich je možno se dozvědět jejich názory a postoj k životu. Moji úctu si vysloužila JUDr. Ivana Hrdličková, soudkyně Krajského soudu v Hradci Králové, provozující svoje webové stránky na <http://www.hrdlickova.com/>. Zcela pozoruhodná je také soudkyně Nejvyššího správního soudu JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D., viz <http://www.simackova.cz/>.

K prostudování též doporučuji webovky Soudcovské unie, www.soudci.cz. Bohužel jsem však nenarazila na nikoho ze soudců, zabývajících se rodinným právem, který by si dal tu práci a relevantní informace z daného oboru sbíral, vyjadřoval se k nim, teoreticky nad nimi hloubal a výplody svých úvah pouštěl na web. Nově vzniklá sekce rodinně-právních soudců, zastřešená Soudcovskou unií, mi podle těch pár článků, které jsem od jejích členek měla možnost přečíst, beznadějně evokovala známou dětskou píseň Petra Skoumala „Pět ježibab na koštěti“, jinak nic.

Inu, vraťme se však k těm pozitivním tlakům, které působí na soudy tak, aby se přece jen snažily ve věci rozhodnout nebo si alespoň pořídily dostatečné alibi pro to, že rozhodnout nemohly. Největším strašákem v zelí je pochopitelně věta „... a uvidíte ve Štrasburku...“.

Je skutečností, že případů, v nichž Česká republika byla

odsouzena za to, že – v naprosté většině případů otcům – nezajistila možnost stýkat se se svými potomky a udržovat s nimi normální styky, je více než dvacet. I „náhrady nemateriálové újmy“ už začínají nabývat docela velkých rozměrů, a to nejen pro stěžovatele. To ovšem když pomineme, že ztrátu dítěte nemůže nahradit nic – ale ve svém souhrnu i pro státní rozpočet to je položka, se kterou je nutno počítat.

Naposled v případě Bergmann koncem října 2011 byla Česká republika odsouzena za to, že deset let nepřijala adekvátní opatření k tomu, aby se otec mohl stýkat se svým synem, a musela stěžovateli zaplatit částku 10 000 eur.

Také Ústavní soud už vynesl několik opravdu pěkně propracovaných nálezů, kterými například říká, že jej vůbec nezajímá, jestli se střídavou péčí ráčí či neráčí jeden z rodičů souhlasit, ale prostě je jejich povinností konat tak, aby střídavá péče mohla probíhat a dítě si udrželo vztah s oběma rodiči.

Když se soudce dostane do situace, že mu na hlavu spadne spis z Ústavního soudu, a dozví se, že vše, co dosud udělal, je špatně, jeho dalšímu kariéernímu postupu to skutečně nepomůže.

Na druhou stranu, pokud je pohodlně „usádlen“ v prvoinstančním křesle a nepocítuje žádnou potřebu se z něj pohnout kamkoliv výše, pak - pokud není opakovaně nachytán s požitým alkoholem v míře zabraňující mu v artikulaci při diktátu protokolu, nedá se s ním pohnout vůbec.

Ale svět není černobílý a znovu se soudců musím zastat. Neznám osamělejší zaměstnání, než je práce soudce. I řidič tramvaje, zavřený za plexisklovou přepážkou, si popovídá víc než oni. Navíc v momentě, kdy opustí své jeskyně v soudní budově – například vyjdou na chodbu - dávají se v úprk v hrůze, že budou zastiženi některou ze stran, která je pak následně (a to jak ona sama, tak protistrana) obviní z nedostatku nestrannosti, protože se

přece spolu bavili.

V otázce podjatosti či nepodjatosti soudce jsem sama dosáhla jednoho velmi pěkného usnesení Ústavního soudu. Paní soudkyně Ivana Janů tvrdila, že je vůči mně podjatá, protože se se mnou viděla při nějakém společenském setkání. Koukala jsem na její vyjádření jak vrána, neboť pokud mne nepřepadl Alzheimer s Parkinsonem, zúčastnily jsme se společně oslavy křtu dcerky jednoho našeho společného kamaráda. Předmětem našeho rozhovoru byly jednak naducané tvářičky dotyčného mimina, jednak kvalita podávaného Chardonnay, přičemž obě položky byly shledány jako více než uspokojivě kvalitní. Kromě toho byl na příslušné oslavě přítomen též soudce Ústavního soudu JUDr. Výborný a též JUDr. Cepl, takže ještě pár takových akcí a neměla bych, kdo by moje případy u Ústavního soudu soudil. Na štěstí tato instituce projevila dostatek rozumu a stvořila krásnou, takzvanou „právní větu“, kterou stojí za to citovat:

*„Pochybnosti o nepodjatosti ve smyslu ust. § 36 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu nelze dovozovat z pouhé skutečnosti, že soudce má osobní kontakty s právním zástupcem účastníka řízení. V rámci jedné a téže profese se takové kontakty vyskytují velmi často. Není možné založit stav, kdy by pouhá setkání, byť na soukromých akcích, byla vykládána tak, že objektivně zakládají důvod k pochybnostem o nepodjatosti ve smyslu § 36 odst. 1 zák. o Ústavním soudu. **Takový výklad by vedl ke zcela absurdnímu stavu naprosté izolace soudce před profesními kolegy.**“*

Bohužel, ať se se soudci stýkáte či nestýkáte, ať se stýkají oni s vámi nebo ne, stále vám v České republice nikdo nemůže zaručit, že věci dopadnou tak, jak očekáváte. Dokonce vám nikdo nemůže zaručit ani to, že vaše záležitosti dopadnou tak, jak se

domnívá váš právní zástupce. Skutečnou kuriozitou pak je, že věci nemusí dopadnout ani tak, jak se domnívá soud, protože vždy je ještě soud nadřízený a ještě nadřízenější.

Vězte, že jestliže vám váš advokát řekne, že „...v dané kauze intervenuje do procesu extrémní kvantum externalit“, tak vám sděluje, že prostě nemá potuchu, jak to dopadne, i když má poměrně jasnou představu, jak by to dopadnout mělo. Za tuto neutěšenou situaci může stav, kterému se mezi právníky říká „nepředvídatelné rozhodnutí“.

Má se to s nimi takto: Když moje maminka – středoškolská profesorka češtiny s téměř čtyřicetiletou praxí – někoho vyvolala na zkoušení, nemusel dotyčný snad ani nic říkat. Máma tvrdí, že úroveň jeho znalostí poznala už podle toho, jak vstával z lavice a známku mohla napsat dřív, než oběť otevřela pusou.

Já mám za sebou dobře 3000 soudních stání a analogicky ke zkušenostem své matky bych měla být schopna poznat takřka ode dveří, jak který soud dopadne. Není to tak, ba je to přímo naopak. Soudní jednací síně jsou nejen pro mne, ale i pro řadu mých kolegů, se kterými jsem o tom hovořila, místem permanentního ponižování a nezvladatelně překvapivých situací.

Ve snaze vnést do života svého i svých klientů alespoň trochu předvídatelnosti, pátrala jsem, v čem je chyba. Situaci mi nedávno osvětlil až Ústavní soud, když jsem se v jednom svém případě dopracovala k nálezu č. I ÚS 287/05. V jedné bytové záležitosti, v podstatě banální, potvrdil Městský soud v Praze zamítavé rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 7. To vše posvětil Nejvyšší soud – a Ústavní soud zrušil rozhodnutí Nejvyššího soudu i Městského soudu. Městský soud totiž nevyhověl žalobě ze zcela jiných důvodů, než pro které žalobu zamítnul soud prvoinstanční. Se svým odlišným právním názorem účastníky neseznámil a ti se k němu nemohli vyjádřit, eventuálně předložit

další důkazy. Městský soud proto vynesl takzvaně „překvapivé rozhodnutí“. Nejvyšší soud pak toto „překvapivé rozhodnutí“ zcela nepřekvapivě potvrdil, čímž se zachoval dle hodnocení Ústavního soudu ošklivě formalisticky.

Nu a zde máme zdroje permanentního „Jiříkova vidění“ advokátů v praxi. Rozsudky jsou překvapivé. Když vstoupím do soudní síně, nikdy nevím, kdo a jak ze mne udělá zcela nepředvídatelným způsobem úplného idiota. Mohu být sebelépe připravená, mohu mít nastudovanou literaturu, judikaturu – nikdy nevím, co na mne zpoza soudcovské lavice vybafne.

Posledních několik let své praxe pravidelně informuji předem klienty o tom, že obecné soudy mne v podstatě vůbec nezajímají, že je nutno počítat s tím, že rozhodnou nepředvídatelně, eklekticky, třeba i v rozporu se zdravým rozumem... A že je potřeba vydržet s penězi a nervy a dopracovat se až k Ústavnímu soudu, kde nám konečně skýtá naděje, že našemu návrhu bude popřáno sluchu v širokém a logickém kontextu... Zejména zahraniční klientela na mne hledí jako na spadlou z višně. Že jsem měla pravdu, kajícně přiznávají až tak po dvou letech, kdy dojde na většinu mých nepříznivých proroctví.

Nepředvídatelnost soudních rozhodnutí, permanentní rozhodování v rozporu se standardní judikaturou Ústavního soudu podnícené tuhým nepřátelstvím Ústavního a Nejvyššího soudu jsou celému právníckému stavu dobře známy. Nikdo s tím nedělá nic.

Zdrojem animozit mezi soudcovským a advokátním stavem je formalismus rozhodování, který ovšem na sebe bere nejrůznější podoby včetně osobních „malých“ soudcovských pomst. Příkladem budiž rozhodnutí jistého soudu vůči jisté advokátce, která se jako matka dožadovala nehoráznosti, totiž výživného pro dítě, které měla v péči. Soud jí sdělil, že advokáti mají peněz

dost a dítě přičknul výživné ve výši, jako kdyby jeho otec byl zaměstnán v sektoru úklidových služeb. Což tedy skutečně nebyl.

Tváří v tvář řadě soudců si vzpomenu na našeho třídního darebáka na základce, jistého R. H., o němž učitelé shodně tvrdili, že kdyby jednu desetinu času, kterou věnuje přípravě taháků a podvůdků, věnoval řádné přípravě na výuku, musel by z něj být školní génius. Kdyby jednu desetinu svého úsilí věnovaného tomu, aby NEMUSELI ROZHODNOUT, soudci věnovali tomu, že prostě věc rozsoudí, vypadalo by to na soudech podstatně jinak.

Mám řadu případů, kdy soudce vyprodukoval opravdový formalistický nesmysl v naději, že se zapomenu odvolat a celá věc bude smetena z (jeho) stolu. Mám soudní pře, v nichž Nejvyšší soud podvkrát zrušil rozsudky prvo- i druhoinstančního soudu pro rozpor se standardní judikaturou (vždy jinou) – a věc spěje ke zrušení třetímu... Co si mám myslet o senátu, od něhož mám jenom JÁ ve třech různých věcech tři rozsudky zrušené Ústavním soudem – a to nemám možnost zjistit, jak jsou na tom další kolegové advokáti?

Neochota soudců soudit je často podivuhodná. Ano – souzení není jednoduchá věc, je nutno učinit rozhodnutí, které bývá podrobena kritice odvoláním, rozhodnutí, které se nemusí líbit nikomu... Bohužel musím říci, že jsem zažila jen skutečně velmi málo soudců, kterým jsem jejich rozsudek „věřila“. Přitom to není závislé na tom, jestli prohrajou nebo vyhrajou. Jde o to, že rozsudek je zdůvodněn tak brilantně, že ani jedné ze stran nezbyvá nic jiného než jej beze slova odporu přijmout.

Souzení však dle mých zkušeností představuje uplatňování moci i v jiných oblastech než je moc nad daným případem. Jedná se o „drobná“ administrativní rozhodnutí, která ovšem mohou nabýt oblundného řádu. Takovým skutečně až tragickým případem je

moje osobní zkušenost, kdy jistý soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem nepovažoval za důvod pro odročení nařízeného jednání můj pobyt v porodnici pro předčasný porod mého dítěte. Měla jsem si zajistit substituci. Zajistila jsem, že jsem byla mezi jednotlivými porodními stahy schopna zavolat své sekretářce, která obratem zavolala na soud a tamtéž napsala žádost o omluvu. Rozhodnutí ústeckého soudce musel zrušit z důvodu znemožnění řádné obhajoby opět až Ústavní soud. Protože jsou nálezy ÚS publikovány ve sbírce zákonů, staly se okolnosti mého porodu trvalou součástí českého platného právního řádu. Ne že bych byla přecitlivělá na svůj soukromý život – ale lze mít k soudci, postrádajícímu elementární základy lidského porozumění, důvěru, že bude ve věci rozhodovat spravedlivě a rozvážně?

Shrnutí:

1/ Ne za všechno mohou advokáti. Výsledky jejich práce jim kazí soudy a advokáti protistran. Proto je nebijte přespříliš.

2/ Co soudu nesdělíte, to nebude vědět. Když mu toho sdělíte přespříliš, tak se v tom zase bude topit a bude vykazovat tendenci vás poslat do háje zeleného. Důležité je měřítko – obvod zeměkoule také nebudete měřit na nanometry, tak nevysypte na soudy tisíce fotek z úplně všech rodinných dovolených a neprokazujte vztah ke svému dítěti desítkami hodin nahraných DVD.

3/ Řízení ve věcech „úpravy poměrů k dítěti“ je nejen řízením tak zvaně nesporným, ale je zejména řízením, které může soud zahájit i bez návrhu, a vůbec není tak zvaně vázán tím, co navrhuje jedna či druhá strana. Prostě si může rozhodnout úplně tak, jak chce on sám. Tak se nedivte, že to také často udělá.

4/ Nespoléhejte na judikaturu, na zákon a vězte, že vše může vždycky dopadnout úplně jinak. Připomínka zcela zásadní: pokud soud nabude dojmu, že přes dítě řešíte nějaké jiné věci, například majetek či pomstu, obvykle jej to přivede do furiozního stavu a

začne účastníky bít hlava nehlava.

5/ Jsou i takoví soudci, kteří se svými případy trápí. Pokuste se za soudcem vidět i člověka, který nemá zlé úmysly, a pokuste se nastolit věc tak, aby ani on nemusel lézt do jednací síně s tenzí. Jestliže advokátům je nepříjemné se chodit dohadovat ve vašich věcech, vezte, že v podobném stavu jsou často i soudci. Bohužel málo kdo z nich má dostatek kuráže si to přiznat a jít soudit buď exekuce, nebo z justice odejít.

6/ Na závěr jako obvykle: co si nezařídíte sami, to mít nebudete. Blahé paměti mi coby mladičké čerstvé poslankyni Federálního shromáždění dal ostrílený kozák, tehdejší předseda lidovců JUDr. Josef Bartončík, následující radu: „Nevěř nikomu a sobě jen na padesát procent.“ Koukala jsem na něj jak žába z kyšky a nevěřila svým vlastním uším. Po létech transformuji jeho nadmíru užitečnou radu takto: „Nespoléhej na nikoho a na sebe jen z padesáti procent.“